

Afina i Miralles, el paisatge al cap

JOAN CASELLAS

Fina Miralles és un nom en el Petit Olimp Conceptual Català (POCC) que Cirici Pellicer, pare putatiu d'aquest "grup", va gravar perpètuament, com en una estela de pedra, en les pàgines de *Serra d'Or*, monàstica revista editada al convent de Montserrat, que hom llegia llavors com si fos la Bíblia en vers. Era l'any 1972 i Josefina Miralles acabava de sortir de Belles Arts rebotada i cansada de tant de model de guix, cavallet, tela i pintura. Just al llindar del portal de l'acadèmia que deixava enrere deuria fer un gran respir i un llarg sospir imbuït-se tota ella d'un nou ambient artístic que floria llavors a Barcelona i rodalia: el nous mitjans —art efímer, instal·lació, *assemblage*, objectes, vídeo i/o foto. Gest conceptual, tots menys la pintura. En els àmbits artístics se sentia renovat i amplifcat el vell acudit duchampià: "Des que els generals no moren damunt el seu cavall, els pintors no ho han de fer en el seu cavallet". Tant impactà la màxima que fins i tot els pintors preferien pintar a terra o damunt un taulell...

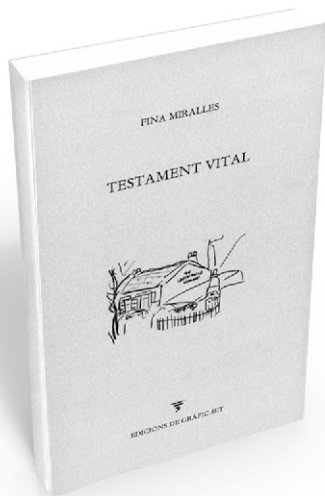
Dins el petit món de l'art, que en l'àmbit conceptual era encara molt més petit que petit, Fina Miralles s'hi integra ràpidament. Hi entrà per una porta que malgrat ser l'única no era gran, però sí d'or, per pura i singular. Lliure de cap mercadeig possible, Fina es lliurà als gestos conceptuals més efímers i purs que podia imaginar; ella, el seu cos, la terra i el pas del temps. El tacte aspre de la palla, la fredor de la terra cavada, el misteri de l'arrel despullada... Fina Miralles va caminar ben lluny en l'univers de la pintura, de l'acadèmia i de les convencions, i va crear per al POCC una meravellosa iconografia que és la joia dels catalans i de qui pugui veure-la. Amb Perejaume i abans que ell, Fina Miralles treballà la paradoxa d'abandonar la pintura endinsant-se en el paisatge, tema primordial de la pintura moderna del rococó ençà, passant per les escoles de Barbizon i d'Olot i, és clar, l'impressionisme que tot ho sotmet fins a esdevenir un repelet. El paisatgisme conceptual i d'acció de Fina Miralles és magnífic i bé pot caminar al costat dels mestres paisatgistes Vayreda, Rusiñol i Miró. Fina Miralles fa això i desapareix, i així esdevé un mite dins el cor del POCC...

L'any 1983 Fina Miralles sent dues temptacions íntimes: el viatge i la pintura, o més ben dit el moviment de la natura que es desfilarà en dibuixos que seran pintures. Arabescos o ninots si es vol,

un bon cop per al POCC. Però tant se val, perquè ella no busca una segona i millor fama com Ferran Garcia Sevilla, convertit del radicalisme conceptual al postmodernisme monumental, sinó sortir d'ella mateixa i viatjar com a mètode o teràpia. És així com desapareix doblement Fina Miralles, de qui durant molt temps ningú sap res, mentre ella va sabent més de si mateixa. Aquesta qüestió que apunto aquí l'explica magníficament Miralles en el seu *Testament vital*, petit text autobiogràfic que situa al capdavant del camí, posat que el "camí" tingui capdavant. També la malaltia, mortal com la vida —que sempre acaba en mort segura—, va donant patina al cos i l'ànima de Fina Miralles, que a voltes amb prou feines pot fer res més que atendre la malaltia i el dolor, i així durant anys i panys.

***Lliure de cap mercadeig possible,
Fina Miralles es lliurà als gestos
conceptuals més efímers i purs
que podia imaginar; ella, el seu
cos, la terra i el pas del temps.***

De les antigues cròniques del POCC i successives edicions renovades coneixia l'escassa obra de Fina Miralles, poderosament il·lustrades per les seves foto-accions. Vaig veure la seva exposició a l'Espai 10 de la Fundació Miró el març de 1979, on la ja inquietant presència del bastidor i la tela (si bé de forma multimèdia i atípica) va fer que Jordi Pablo digués de l'artista: "Fina Miralles és, sortosament, poc encasellable. (...) Potser el joc que Fina Miralles tendeix a buscar (amb l'ús de bastidors, teles, arrels i pedres) és com un trencaclosques tàctil i corpori a base de fragments del «seu» paisatge, tanmateix com els *polyrama* del segle XVIII, que consistien en fragments de paisatges ajustables en qualsevol ordre i que sempre donaven una figura possible." Coneixia la "balada" de la seva desaparició física i geogràfica i que ara vivia al marge del món de l'art, sols interessada a fer ganxet com a activitat neoartística. De seguida vaig saber que això del ganxet era pura invenció enigmàtica o maliciosa —mai ha tingut mans per al bricolatge i l'artrosi en aquest cas li posaria les coses més difícils—, però és el que corria... Em vaig imaginar una Josefina Miralles hermètica i

Testament vital és un text que recull el recorregut artístic i vivencial de Fina Miralles i enriqueix i completa la documentació i l'obra que l'artista ha donat al Museu d'Art de Sabadell (MAS).

Fruit d'un període d'immobilitat, el pensament entra en acció: "Tal com he fet amb la pintura, ara prenc la paraula per donar-li vida i transmetre el sentiment". Aquesta és la intenció d'aquesta publicació.

Després de cursar estudis de Belles Arts, Fina Miralles (Sabadell 1950) va viure a Barcelona. A la mort dels pares inicia un pelegrinatge vital que la porta de l'Amèrica del Sud al nord de França, a Itàlia i a altres llocs, fins arribar a Cadaqués, on viu.

-Aquest anar i venir sense casa -diu la Fina- et fa conèixer i situar-te en el món. Lluny, aprens a ser humil, a acceptar i a viure d'acord amb la veritat, la concòrdia i la bellesa.

El pot petit 8

EDICIONS DE GRÀFIC SET

esquerpa, difícil. Feia temps que volia conèixer-la, però no en trobava ocasió...

Sabia que recentment havia fet algunes conferències i presentat vídeos i imatges d'obres antigues, però res indicava que tingués cap interès a fer art. De fet ho continua dient, com el mentider de Marcel Duchamp. L'ocasió de conèixer-la personalment me la brindaria Denys Blacker amb una de les seves titàniques idees, *Corpologia*, una trobada-tertúlia d'acció i revista (per a la qual ara escric aquestes línies), bàsicament un àmbit de reflexió entorn de l'art d'acció i el cos humà. Allà hi havia la senyora Miralles, riallera i equilibrista. El primer dia ens va cantar una cançó pseudotàntrica tot tapant-se la cara amb les mans. Després ens va explicar les seves tesis sobre la verticalitat i l'horitzontalitat, els arbres i les dones-arbres, les rosasses ovals i les seves connexions aèries i tel·lúriques. Fina Miralles porta el paisatge al cap i dins del cos. Prediu i preveu la fusió amb aquest paisatge. Ara s'ha trobat amb una tropa d'artistes de *performance* i així, de forma familiar, reprèn el contacte amb la pràctica de l'art d'acció, si bé des d'un context diferent, ja que aquelles primeres accions es feien sobretot per a la càmera i en el context de "nous mitjans", que avui estan en un altre lloc.

L'actual paisatge de Fina Miralles està ple de figures familiars i de ritus, d'idees senzilles però alhora transcendents. Res no ha canviat gaire, si bé tot ha canviat, necessàriament. El cos, ara hiperconscient per la seva fragilitat i constant cridada a la cura, a la carícia gaudidora de l'aigua, al vent, a les fulles i a les abraçades amigues, redimensiona el seu treball. En un indret secret que no revelaré, vam treballar sobre una nova obra d'acció de Fina Miralles, per ara secreta. Sols diré que hi van intervenir pedres, pedregots i rocs que ni es veuran, aigües màgiques que brollaven amb força del cor de la terra i plantes mil·lenàries, un senglar assedegat que no gosava acostar-se i infinitat d'insectes verinosos i indigestos per als humans. De sobte Fina Miralles va ser tota ella una granota, una gran granota d'aquest paisatge mític, i va dir sense paraules tot el que diu des de sempre en els seus paisatges d'acció; tot és u.

Fundació
BancSabadell

